

2. Vyjíždka za prací

2.1 Vývoj vyjíždky za prací a její intenzity

K datu sčítání žilo v Jihomoravském kraji 1 127 718 obyvatel (546 818 mužů a 580 900 žen). Z tohoto počtu obyvatel bylo 568 315 osob ekonomicky aktivních (312 206 mužů a 256 109 žen), což je 50,4% z celku. Z ekonomicky aktivních pak bylo 513 290 osob zaměstnaných (283 700 mužů a 229 590 žen), to je 90,3% ekonomicky aktivních. Pro potřeby posouzení vyjíždky za prací je z počtu zaměstnaných v Jihomoravském kraji třeba odečíst 3 121 pracujících studentů a učňů (1 781 mužů a 1 340 žen), počet zaměstnaných v kraji tak činil 510 169 osob (281 919 mužů a 228 250 žen). Z počtu zaměstnaných osob jich 459 692 vyjíždělo za prací mimo bydliště (250 126 mužů a 209 566 žen). Za prací se tak pěšky či dopravními prostředky přemísťovalo 90,1% zaměstnaných – 88,7% mužů a 91,8% zaměstnaných žen. Z uvedeného vyplývá, že celkem 50 477 osob, což je 9,9% zaměstnaných, uvedlo místo pracoviště shodné s místem bydliště (31 793 mužů a 18 684 žen) – jde o případy, kdy sídlo vlastní firmy je v domě, nebo je zaměstnání vykonáváno doma. Z okresů Jihomoravského kraje je nejvyšší procento vyjíždějících za prací v okrese Hodonín – 91,8% zaměstnaných a v okrese Blansko – 91,1% zaměstnaných, zároveň jsou v těchto okresech nejmenší podíly zaměstnaných, kteří pracují doma.

Z vyjíždějících osob za prací mimo bydliště celkem 12 417 osob, tj. 2,7% vyjíždějících, blíže nespecifikovalo místo pracoviště, pro další zpracování tak zůstává 447 275 osob vyjíždějících za prací (241 456 mužů a 205 819 žen). Z tohoto počtu potom 253 007 osob, což je 56,6% vyjíždějících, neopouští při cestě za prací obec svého bydliště a 194 268 osob (43,4%) vyjíždí za prací mimo obec. Z pohledu členění podle pohlaví cestuje za prací v rámci obce 51,2% mužů a 62,8% žen, mimo obec vyjíždí za prací 48,8% mužů a 37,2% žen.

Tab. 2.1.1 Vývoj základních ukazatelů dojíždky za prací v letech 1991 a 2001

Kraj, okres		Vyjíždějící z obce				Dojíždějící do obce			
		celkem	v tom		denně	celkem	v tom		denně
			muži	ženy			muži	ženy	
Kraj celkem	1991	205 745	123 087	82 658	184 281	206 734	123 535	83 199	181 151
	2001	194 268	117 779	76 489	160 370	193 415	116 645	76 770	160 121
Blansko	1991	28 015	16 606	11 409	26 100	24 617	14 411	10 206	23 452
	2001	26 860	16 018	10 842	23 268	20 828	12 412	8 416	19 053
Brno-město	1991	12 706	9 139	3 567	7 968	60 988	37 492	23 496	49 005
	2001	13 352	9 088	4 264	8 298	65 127	40 465	24 662	47 810
Brno-venkov	1991	52 412	30 103	22 309	49 886	30 438	18 943	11 495	23 166
	2001	47 947	27 798	20 149	42 467	27 706	16 859	10 847	24 048
Břeclav	1991	28 734	17 145	11 589	25 925	21 828	12 840	8 988	20 553
	2001	26 598	16 283	10 315	21 206	19 142	11 192	7 950	16 159
Hodonín	1991	39 412	23 368	16 044	34 975	36 341	21 177	15 164	34 458
	2001	34 421	21 027	13 394	28 256	28 406	16 873	11 533	25 261
Vyškov	1991	22 468	13 572	8 896	20 524	14 877	8 530	6 347	13 878
	2001	20 749	12 525	8 224	17 806	13 852	8 269	5 583	12 013
Znojmo	1991	21 998	13 154	8 844	18 903	17 645	10 142	7 503	16 639
	2001	24 341	15 040	9 301	19 069	18 354	10 575	7 779	15 777

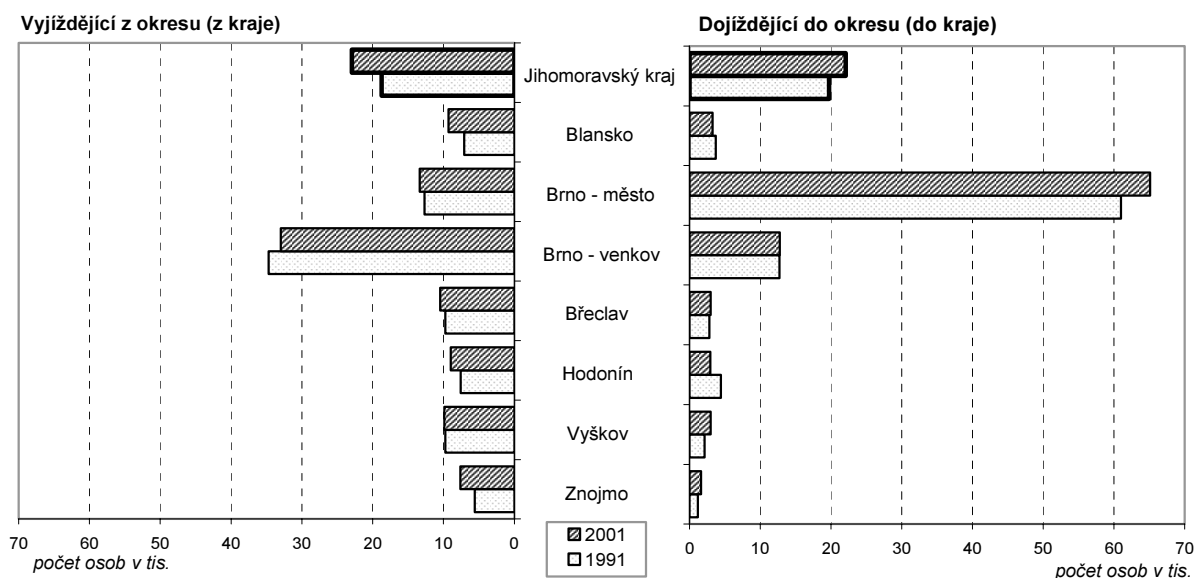
V roce 1991 bylo v kraji 587 406 ekonomicky aktivních osob (z toho 280 507, tj. 47,8% žen), z tohoto počtu vyjíždělo za prací mimo obec svého bydliště celkem 205 745 osob (z toho 82 658, tj. 40,2% žen), což představuje 35,0% ekonomicky aktivních. V roce 2001 je podíl vyjíždějících z obce ze zaměstnaných vyšší, činí 38,1%.

Údaje o počtu vyjíždějících za prací však nejsou mezi jednotlivými sčítáními zcela srovnatelné. Jde například o metodické změny ve vymezení osob, za které byly údaje zjišťovány (v roce 1991 za osoby ekonomicky aktivní, naproti tomu v roce 2001 za osoby zaměstnané), zejména však o změny sídelní struktury – v roce 1961 existovalo v Jihomoravském kraji 725 obcí, v roce 1970 celkem 692 obcí, v roce 1980 již jen 609 obcí, v roce 1991 pak 620 a v roce 2001 již 647 obcí. Významnou roli pro kvalitu údajů ze sčítání sehrála i změna „povinnosti“ uvést správné údaje na „ochotu“ tyto údaje uvést.

Hodnotit pohyb zaměstnaných za prací lze i z pohledu počtu dojíždějících za prací do obce. V roce 1991 do obcí Jihomoravského kraje dojíždělo za prací 206 734 osob, v roce 2001 to bylo 193 415 osob, což představuje pokles o 13 319 osob, tj. o 6,4%. Z pozice skladby dojíždějících podle pohlaví v roce 1991 činil

podíl mužů 59,8%, žen pak 40,2%, v roce 2001 se podíl mužů zvýšil o 0,5 bodu na 60,3% a podíl žen se o 0,5 bodu snížil na 39,7%.

Graf 1. Vyjížd'ka a dojížd'ka za prací v letech 1991 a 2001

Bylo již uvedeno, že v roce 2001 vyjíždělo za prací z obce svého bydliště 194 268 osob. Podle prostorového typu vyjížd'ky z tohoto počtu osob vyjíždělo v rámci svého okresu 101 714 osob, do jiného okresu kraje 69 624 osob, do jiného kraje pak 19 642 osob a do zahraničí 3 288 osob. Nejvyšší byl tedy podíl vyjíždějících v rámci okresu, činil 52,4%, proti roku 1991 byl ovšem o 5,3 bodu nižší. Následoval podíl vyjíždějících do jiného okresu kraje – 35,8% bylo o 2,6 bodu více, než v roce 1991. Podíl vyjíždějících do jiných krajů činil 10,1% a byl o 2,3 bodu vyšší proti roku 1991. Podíl vyjíždějících do zahraničí představoval 1,7% a byl proti předcházejícímu sčítání o 0,3 bodu vyšší. Z uvedeného vyplývá, že převažující většina vyjížd'ky z obce za prací, a to 98,3%, se odehrává uvnitř republiky.

Tab. 2.1.2 Vyjíždějící za prací v letech 1991 a 2001 podle prostorového typu dojížd'ky

Kraj, okres	Vyjíždějící z obce celkem	v tom							
		počet vyjíždějících				podíl vyjíždějících (v %)			
		do jiné obce okresu	do jiného okresu kraje	do jiného kraje	do zahraničí ¹⁾	do jiné obce okresu	do jiného okresu kraje	do jiného kraje	do zahraničí ¹⁾
Kraj celkem	1991	205 745	118 634	68 359	15 957	2 795	57,7	33,2	7,8
	2001	194 268	101 714	69 624	19 642	3 288	52,4	35,8	10,1
Blansko	1991	28 015	20 915	5 055	1 948	97	74,7	18,0	7,0
	2001	26 860	17 567	7 020	2 121	152	65,4	26,1	7,9
Brno-město	1991	12 706	-	8 733	3 131	842	-	68,7	24,6
	2001	13 352	-	7 929	4 538	885	-	59,4	34,0
Brno-venkov	1991	52 412	17 707	32 644	1 874	187	33,8	62,3	3,6
	2001	47 947	14 961	30 657	2 015	314	31,2	63,9	4,2
Břeclav	1991	28 734	18 986	7 976	1 341	431	66,1	27,8	4,7
	2001	26 598	16 157	8 312	1 487	642	60,7	31,3	5,6
Hodonín	1991	39 412	31 867	2 864	3 839	842	80,9	7,3	9,7
	2001	34 421	25 447	3 553	4 901	520	73,9	10,3	14,2
Vyškov	1991	22 468	12 721	8 183	1 452	112	56,6	36,4	6,5
	2001	20 749	10 859	8 120	1 646	124	52,3	39,1	7,9
Znojmo	1991	21 998	16 438	2 904	2 372	284	74,7	13,2	10,8
	2001	24 341	16 723	4 033	2 934	651	68,7	16,6	12,1

¹⁾ v roce 1991 včetně vyjíždějících na Slovensko

Pokud srovnáme absolutní počty vyjíždějících z obce za práci v letech obou sčítání, pak celkový počet vyjíždějících v roce 2001 byl o 11 477 osob nižší, což je pokles o 5,6%. Ovšem počet zaměstnaných se v mezidobí snížil cca o 60 tisíc osob, což představuje pokles přibližně o 10 procent. U změn v počtech vyjíždějících se projevily i reálné vlivy, které byly odrazem změn v rozmístění pracovních příležitostí důsledkem restrukturalizace průmyslu, privatizace a také rozvojem soukromého podnikání. Snížil se pouze počet vyjíždějících do jiné obce okresu, v roce 2001 představoval 101 714 osob, což bylo o 16 920 osob, tj. o 14,3 %, méně než v roce 1991. Relativní nárůst byl nejvyšší u vyjížděky do jiného kraje, zjištěný počet 19 642 osob v roce 2001 představuje zvýšení o 3 685 osob, tj. o 23,1%. K faktu, že lidé jsou ochotni cestovat za prací na delší vzdálenost, přispívá např. nabídka pracovních příležitostí se zohledněním potenciálních výdělků, zejména ve velkých městech, dále rozvoj individuální dopravy, s níž souvisí i rozšiřující se síť dálnic a zlepšování dopravní infrastruktury.

Zastoupení jednotlivých druhů prostorové vyjížděky u okresů kraje je dost rozdílné. U okresu Brno-město se nevyskytuje dojížděka do jiné obce (okres je tvořen jednou obcí), z čehož plynou vysoké podíly ostatních druhů dojížděk. Nejvyšší podíl vnitrookresní dojížděky byl v okrese Hodonín – 73,9%, následoval okres Znojmo – 68,7% a okres Blansko – 65,4%, nejnižší podíl byl v okrese Brno-venkov – 31,2%. U všech okresů se podíl tohoto druhu dojížděky v roce 2001 proti roku 1991 snížil. Podíly vyjížděky do jiného okresu kraje se naproti tomu u všech okresů kraje zvýšily s výjimkou Brna-města. Nejvyšší podíl této dojížděky byl zaznamenán v roce 2001 v okrese Brno-venkov – 63,9%, následoval okres Brno-město – 59,4% a okres Vyškov – 39,1%, nejnižší podíl v této oblasti byl u okresu Hodonín – 10,3%.

Právě u okresu Brno-venkov a Vyškov se projevuje vysoká spádovost do Brna-města. Nejvyšší podíly vyjížděky do zahraničí po Brně-městě (6,6%) byly zaznamenány v roce 2001 v příhraničních okresech Znojmo – 2,7% a Břeclav – 2,4%. Podíl této dojížděky, srovnáme-li rok 2001 a 1991, zůstal stejný v Brně-městě, v okrese Hodonín se snížil a v ostatních okresech kraje vzrostl.

Tab. 2.1.3 Dojíždějící za práci v letech 1991 a 2001 podle prostorového typu dojížděky

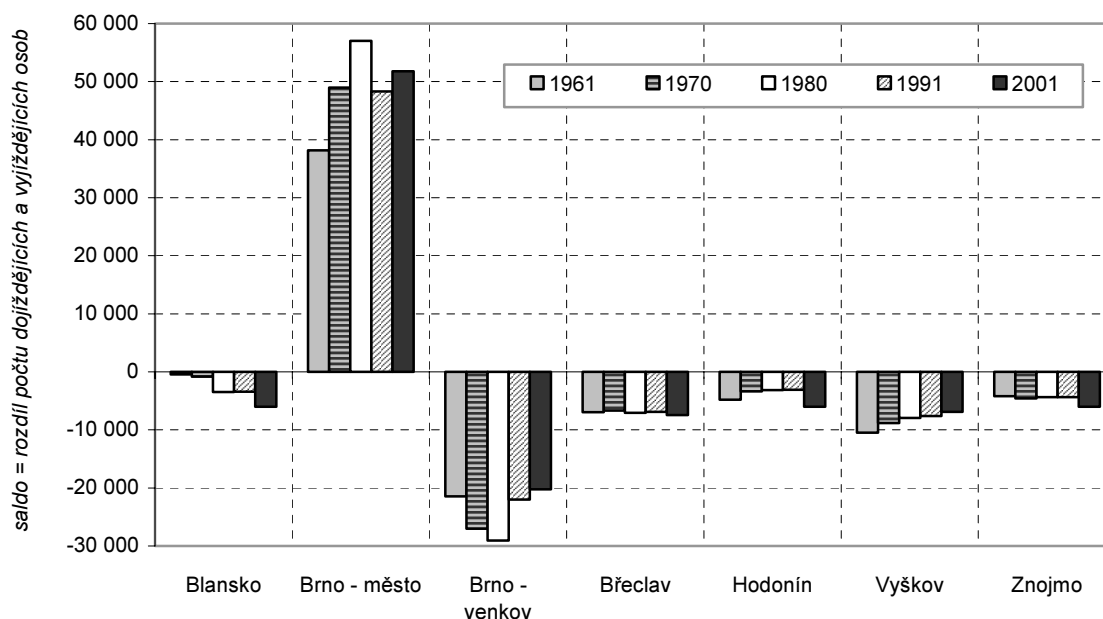
Kraj, okres	Dojíždějící do obce celkem ¹⁾	v tom					
		počet dojíždějících			podíl dojíždějících (v %)		
		z jiné obce okresu	z jiného okresu kraje	z jiného kraje	z jiné obce okresu	z jiného okresu kraje	z jiného kraje
Kraj celkem	1991	206 734	118 634	68 359	19 741	57,4	33,1
	2001	193 415	101 714	69 624	22 077	52,6	11,4
Blansko	1991	24 617	20 915	1 711	1 991	85,0	8,1
	2001	20 828	17 567	1 662	1 599	84,3	7,7
Brno-město	1991	60 988	-	50 961	10 027	-	83,6
	2001	65 127	-	51 827	13 300	-	79,6
Brno-venkov	1991	30 438	17 707	10 722	2 009	58,2	35,2
	2001	27 706	14 961	10 051	2 694	54,0	36,3
Břeclav	1991	21 828	18 986	2 001	841	87,0	9,2
	2001	19 142	16 157	2 409	576	84,4	12,6
Hodonín	1991	36 341	31 867	1 404	3 070	87,7	3,9
	2001	28 406	25 447	1 268	1 691	89,6	4,5
Vyškov	1991	14 877	12 721	1 060	1 096	85,5	7,1
	2001	13 852	10 859	1 677	1 316	78,4	12,1
Znojmo	1991	17 645	16 438	500	707	93,2	2,8
	2001	18 354	16 723	730	901	91,1	4,0

¹⁾ v roce 1991 bez dojíždějících ze Slovenska

Z pohledu členění dojíždějících za práci podle místa bydliště tvořili v roce 2001 více než polovinu, přesněji 52,6%, dojíždějící z jiné obce okresu, následovali dojíždějící s bydlištěm v jiném okrese kraje s 36,0% a podílem 11,4% byli zastoupeni dojíždějící z jiných krajů. Z okresů kraje je znovu zvláštní postavení Brna-města, když zde v roce 2001 byly nejvyšší podíly dojíždějících z jiných okresů kraje i z jiných krajů.

Podíl dojíždějících s bydlištěm v jiné obci okresu dosáhl v roce 2001 nejvyšší hodnoty v okrese Znojmo – 91,1%, následoval okres Hodonín s 89,6%, nejnižší podíl byl v okrese Brno-venkov, a to 54,0%. Podíl dojíždějících s bydlištěm v jiném okrese kraje byl po okrese Brno-město (79,6%) nejvyšší v okrese Brno-venkov 36,3% a v okrese Vyškov – 12,1%. Naopak nejnižší hodnota tohoto ukazatele byla v okrese Znojmo, a to 4,0%.

Graf 2. Vývoj salda dojížd'ky a vyjížd'ky za prací podle okresů

V tabulce 2.1.4 jsou uvedeny údaje o pohybu za prací bez pohybu uvnitř okresu, respektive za kraj bez pohybu uvnitř kraje v delší časové řadě. Z bilance dojížd'ky a z posouzení salda dojížd'ky (saldo vypočteme tak, že od počtu dojíždějících odpočteme počet vyjíždějících) je patrné dlouhodobé výsadní postavení okresu Brno-město. Saldo zde nabývá pouze kladných hodnot, v ostatních okresech kraje je ve všech sledovaných letech saldo záporné. Zatímco v roce 2001 je záporné saldo dojížd'ky v okresech Blansko, Břeclav, Hodonín, Vyškov a Znojmo řádově srovnatelné (rozdíl mezi nejvyšší hodnotou u Břeclavi a nejnižší u Znojma je 1 469 osob), okres Brno-venkov má zápornou velikost salda dojížd'ky přibližně trojnásobnou.

Tab. 2.1.4 Bilance dojížd'ky za prací v letech 1961 - 2001

	Do kraje (z kraje)		Saldo	Do okresu (z okresu)		Saldo	Do okresu (z okresu)		Saldo	Do okresu (z okresu)		Saldo
	dojížd- ějící ¹⁾	vyjížd- ějící		dojížd- ějící ¹⁾	vyjížd- ějící		dojížd- ějící ¹⁾	vyjížd- ějící		dojížd- ějící ¹⁾	vyjížd- ějící	
	Kraj celkem			okres Blansko			okres Brno-město			okres Brno-venkov		
1961 ²⁾	20 189	30 280	-10 091	5 215	5 629	-414	49 880	11 732	38 148	13 390	34 857	-21 467
1970	20 073	22 359	-2 286	4 702	5 542	-840	59 015	10 069	48 946	9 584	36 601	-27 017
1980	22 255	20 290	1 965	3 582	7 059	-3 477	66 572	9 553	57 019	9 077	38 149	-29 072
1991	19 741	18 752	989	3 702	7 100	-3 398	60 988	12 706	48 282	12 731	34 705	-21 974
2001	22 077	22 930	-853	3 261	9 293	-6 032	65 127	13 352	51 775	12 745	32 986	-20 241
	okres Břeclav			okres Hodonín			okres Vyškov			okres Znojmo		
1961 ²⁾	4 412	11 333	-6 921	4 771	9 572	-4 801	1 413	11 856	-10 443	1 811	6 004	-4 193
1970	3 487	10 146	-6 659	5 136	8 469	-3 333	1 850	10 669	-8 819	1 461	6 025	-4 564
1980	3 182	10 228	-7 046	4 849	7 990	-3 141	2 193	10 152	-7 959	1 576	5 935	-4 359
1991	2 842	9 748	-6 906	4 474	7 545	-3 071	2 156	9 747	-7 591	1 207	5 560	-4 353
2001	2 985	10 441	-7 456	2 959	8 974	-6 015	2 993	9 890	-6 897	1 631	7 618	-5 987

¹⁾ v letech 1961 - 1991 včetně dojíždějících ze Slovenska

²⁾ dojíždějící, vyjíždějící a saldo dojížd'ky bez JZD a JHR

Krajská bilance dojížd'ky za prací z dlouhodobého pohledu kolísala. V roce 1961 počet vyjíždějících za prací z kraje nejvíce přesáhl počet dojíždějících, naopak v roce 1980 došlo k situaci, kdy byl zaznamenán nejvyšší přesah počtu dojíždějících nad vyjíždějícími.

Meziokresní dojíždka za prací v rámci kraje je dalším pohledem na hodnocení pohybu osob za prací. V roce 2001 se mezi jednotlivými okresy kraje přemísťovalo za prací celkem 69 624 osob, což bylo o 1 265 osob více než v roce 1991 (zvýšení o 1,9%). Stálou roli i zde sehraává geografická poloha a množství pracovních příležitostí. Z celkového počtu vyjíždějících za prací celkem 51 827 osob, tj. 74,4% celku, směřovalo do okresu Brno-město a 10 051 osob (14,4%) dojíždělo do okresu Brno-venkov. Následuje okres Břeclav – 2 409 osob tvoří 3,5% meziokresní dojíždky, 1 677 osob okresu Vyškov a 1 662 osob okresu Blansko představuje shodně 2,4%. Nejmenší počty jsou u okresu Hodonín, kde 1 268 dojíždějících osob představuje 1,8% a u okresu Znojmo, když 730 osob je 1,0% z meziokresní dojíždky v rámci Jihomoravského kraje. Jednotlivé podíly okresů, jako cíle meziokresní dojíždky v rámci kraje, se ve sledovaných letech 1980, 1991 a 2001 prakticky nemění, vždy dominantní postavení Brna-města na jedné straně a na straně opačné okres Znojmo s nejnižšími počty.

Tab. 2.1.6 Meziokresní dojíždka za prací v kraji v letech 1980 - 2001

Kraj, okres	Dojíždějící celkem	v tom okres dojíždky						
		Blansko	Brno-město	Brno-venkov	Břeclav	Hodonín	Vyškov	Znojmo
Kraj celkem	1980	68 776	1 749	54 912	6 968	1 901	1 456	631
	1991	68 359	1 711	50 961	10 722	2 001	1 404	500
	2001	69 624	1 662	51 827	10 051	2 409	1 677	730
v tom okres vyjíždky:								
Blansko	1980	4 926	x	3 727	1 053	16	12	102
	1991	5 055	x	3 737	1 160	24	16	105
	2001	7 020	x	4 924	1 850	21	17	187
Brno-město	1980	5 031	564	x	3 165	502	122	510
	1991	8 733	614	x	6 830	485	148	492
	2001	7 929	751	x	5 581	470	208	696
Brno-venkov	1980	35 674	548	34 469	x	268	31	205
	1991	32 644	422	31 603	x	276	23	172
	2001	30 657	423	29 213	x	449	63	325
Břeclav	1980	8 562	37	5 277	1 845	x	1 115	45
	1991	7 976	113	5 038	1 598	x	1 033	47
	2001	8 312	47	6 011	1 110	x	816	90
Hodonín	1980	3 065	43	1 869	98	738	x	277
	1991	2 864	92	1 636	97	802	x	221
	2001	3 553	32	2 007	147	1 003	x	332
Vyškov	1980	8 369	510	7 283	387	34	144	x
	1991	8 183	416	6 909	641	42	163	x
	2001	8 120	373	6 864	664	61	126	x
Znojmo	1980	3 149	47	2 287	420	343	32	20
	1991	2 904	54	2 038	396	372	21	23
	2001	4 033	36	2 808	699	405	38	47

Z 69 624 pracujících, kteří v roce 2001 vyjížděli za prací mezi okresy kraje, bylo 30 657 osob, což je 44,0%, z okresu Brno-venkov, 8 312 osob (11,9%) z okresu Břeclav, 8 120 osob (11,7%) z okresu Vyškov, 7 929 vyjíždějících (11,4%) bylo z Brna-města a 7 020 osob (10,1%) bylo z okresu Blansko. Z okresu Znojmo vyjíždělo do zbývajících okresů kraje 4 033 osob (5,8%) a konečně z okresu Hodonín vyjížděl nejnižší počet – 3 553 osob tvořilo 5,1% celku.

Pracující vyjíždějící za prací mezi okresy Jihomoravského kraje směřovali ponejvíc do okresu Brno-město, z okresu Brno-venkov to bylo celých 95,3% těch, co směřovali do jiných okresů kraje. Obdobná situace byla v okrese Vyškov, kde do Brna-města mířilo 84,5% vyjíždějících v rámci kraje (do Brna-venkova 8,2%), dále v okrese Blansko – do Brna-města směřovalo 70,1% vyjíždějících (do Brna-venkova 26,4%).

Bylo již uvedeno, že z 510 169 zaměstnaných osob se jich přemísťovalo 459 692 z bydliště za prací a 50 477 osob pracovalo doma. Z vyjíždějících se pohybovalo 253 007 v rámci obce svého bydliště, 194 268 osob vyjíždělo za prací z obce a 12 417 osob neupřesnilo místo pracoviště. Vyjíždějící za prací v rámci obce tvoří 56,6% z vyjíždějících, 123 677 mužů je 51,2% mužů cestujících za prací a 129 330 žen představuje 62,8% vyjíždějících zaměstnaných žen.

Krajský údaj o vyjíždějících za prací v rámci obce ovlivňuje především okres Brno-město. Celkem 137 157 osob v této kategorii, což je 54,2% z celku, patří právě do okresu Brno-město. Tento počet v rámci okresu Brno-město představuje 91,1% vyjíždějících za prací, mimo hranice okresu tak vyjíždělo 8,9% cestujících za prací.

Na zbylých 6 okresů kraje tak zůstává pouze 45,8% vyjíždějících za prací v rámci obce. Nejvyšší relativní zastoupení mají v okrese Břeclav, 22 715 osob pohybujících se za prací v obci tvoří 46,1% vyjíždějících. Následuje okres Znojmo, 19 930 osob tvoří 45,0% vyjíždějících a okres Hodonín, kde 26 874 osob představuje 43,8% vyjíždějících za prací. Pro úplnost – v okrese Vyškov vyjíždí v rámci obce 13 478 osob (39,4% vyjíždějících), v okrese Blansko je to 16 952 osob (38,7%) a v okrese Brno-venkov 15 901 osob tvoří 24,9% vyjíždějících za prací. V těchto případech vyšší podíl vyjíždějících za prací v rámci obce je ovlivněn většími městy v daném území.